

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К.Д. УШИНСЬКОГО»

Негрівода Олена Олексіївна

УДК: 378.013+370.711

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО
ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ
ЗІ СТАРШОКЛАСНИКАМИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат дисертації
на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Одеса - 2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Яворська Галина Харлампіївна
Міжнародний гуманітарний університет, професор
кафедри загальногуманітарних дисциплін

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Онищук Людмила Анатоліївна
Інститут професійно-технічної освіти НАПН України,
завідувач лабораторії управління професійно-технічною
освітою

кандидат педагогічних наук
Удовиченко Надія Константинівна
Ніжинський державний університет імені М. Гоголя,
доцент кафедри німецької мови

Захист відбудеться «27» січня 2012 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.053.01 при Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65029, м. Одеса, вул. Ніщинського, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 36.

Автореферат розісланий «20» грудня 2011 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. С. Трифонова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Кардинальні соціально-економічні перетворення у країні зумовили нові вимоги як до системи освіти загалом, так і до професійної підготовки педагогічних кадрів. Створення ринку праці вимагає сьогодні від молоді передусім високого професіоналізму, творчості, максимального розкриття й використання внутрішнього потенціалу особистості. Потреба суспільства в діяльних, інтелектуально розвинених громадянах, негативні процеси, які мають місце в системі відтворення педагогічних кадрів, якісний підбір контингенту абітурієнтів вищих педагогічних навчальних закладів - зумовили необхідність проведення ранньої профорієнтації молоді до обрання фаху.

За умов, коли постійно підвищуються вимоги до кваліфікації спеціалістів, сучасний учитель повинен не тільки досконало володіти теорією і методикою окремої дисципліни, бути всебічно розвинутою особистістю, а й отримати ґрунтовну підготовку щодо майбутньої педагогічної діяльності. Одним із важливих аспектів педагогічної діяльності є підготовка майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками.

Шкільна освіта спрямована здебільшого на забезпечення учнів теоретичними знаннями і недостатньо орієнтує їх на життєве і професійне самовизначення. Профорієнтаційна робота в загальноосвітніх навчальних закладах не завжди дає очікувані результати, подекуди відірвана від прагнень, інтересів і потреб молоді людини. Такий підхід до професійної орієнтації не формує в учнів уявлення про багатоманітний простір праці, де можна застосувати набуті знання, уміння, інтелект і фізичні сили, не надає їм необхідної інформації для побудови обґрунтованих життєвих і професійних планів на майбутнє.

Аналіз наукової літератури дозволив констатувати, що означена проблема досліджувалася в таких аспектах: професійна підготовка вчителя (В. Андрущенко, С. Гончаренко, І. Зязюн, М. Лещенко, Н. Ничкало, С. Сисоєва, Л. Хомич), підготовка до професійно орієнтаційної роботи з учнями (А. Андарало, О. Добенько, М. Весна, К. Жубасва, С. Золотухіна, Р. Іваненко, Т. Колісник, О. Лук'янченко, К. Нестеренко, Є. Попкова, Л. Тищенко, В. Хільковець, М. Чобітько та ін.), психолого-педагогічні

засади підготовки молоді до вибору фаху та вивчення соціально-економічних передумов професійного самовизначення (С. Агеєв, П. Атутов, Г. Балл, О. Вайсбург, Ю. Гільбух, М. Дьяченко, Л. Йовайш, Є. Климов, Н. Кнорр, Л. Кондрашова, Л. Куліненко, В. Моляко, Л. Онищук, Є. Павлютенков, В. Симоненко, С. Чистякова, Б. Федоришин та ін.), філософські та соціологічні аспекти обрання професії підростаючим поколінням (В. Анненков, Т. Афанасьєва, В. Водзинська, А. Зязюн, І. Кон, Ф. Корольов, В. Кремень, Л. Новикова, та ін.), профконсультація вчителів (Є. Борисова, Т. Воробйова, С. Карпіловська, Л. Кондратьєва, В. Курт, Н.Удовиченко та ін.), інтереси, мотиви спрямованості учнів у виборі професії (О. Голомшток, С. Крягжде, О. Мороз, І. Назимов, Є. Павлютенко, Л. Тимчук, В. Ярошенко та ін.).

Водночас шкільна освіта недостатньо орієнтує учнів на життєве і професійне самовизначення, наявне безробіття серед молоді, які незадоволені своєю спеціальністю. Усе це свідчить, що питання підготовки вчителя до професійної орієнтації підростаючого покоління не можна вважати розв'язаним. У зв'язку з цим виникають суперечності: між потребою суспільства в педагогах із творчим педагогічним мисленням, навичками здійснювати заходи, спрямовані на надання допомоги молоді у виборі професії в загальноосвітній школі та реальним станом професійної педагогічної підготовки у вищій школі; підвищенням рівня вимог до професійного самовизначення учнів загальноосвітніх закладів та відсутністю належної профорієнтаційної підготовки студентів до розв'язання надзвичайно важливої як для школи, так і для суспільства в цілому проблеми; необхідністю і потребою проводити профорієнтаційну роботу в навчально-виховному процесі та відсутністю її дидактичного забезпечення. Означені суперечності й зумовили вибір теми дослідження: **«Підготовка майбутніх учителів до професійно орієнтованої роботи зі старшокласниками».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до наукової теми кафедри педагогіки «Професійно-педагогічні засади підготовки фахівців» (№ 0105U00190), що входить до плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського». Автором досліджено

проблему підготовки майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками. Тема дисертації затверджена вченою радою Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського (протокол № 2 від 25.09.2009 року) і узгоджена в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол № 7 від 27.10.2009 р.).

Мета дослідження – науково обґрунтувати й експериментально апробувати педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками в навчально-виховному процесі вищого навчального закладу.

Завдання дослідження:

1. Визначити та науково обґрунтувати сутність і структуру поняття «готовність майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками»; уточнити поняття «підготовка майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками».

2. Визначити компоненти, критерії, показники та схарактеризувати рівні готовності майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками.

3. Виявити педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками.

4. Розробити й апробувати експериментальну модель підготовки майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками.

Об'єкт дослідження – професійна діяльність учителя з професійно орієнтаційної роботи.

Предмет дослідження – експериментальна модель формування готовності майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками.

Гіпотеза дослідження. Підготовка майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками буде ефективною, якщо реалізувати такі педагогічні умови: створення позитивної мотивації майбутніх учителів щодо здійснення професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками; забезпечення

рефлексивної позиції до профорієнтаційної роботи майбутніх учителів у процесі навчально-виховної роботи у ВНЗ; використання навчальних ситуацій (кейсів) у підготовці майбутніх учителів у контексті профорієнтаційної роботи зі старшокласниками.

Методи дослідження: для досягнення поставленої мети та розв'язання завдань дослідження використано комплекс методів: теоретичні пізнання - аналіз і систематизація філософської, психолого-педагогічної, навчально-методичної літератури з метою визначення стану і теоретичного обґрунтування проблеми підготовки майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками, виокремлення педагогічних умов, що сприяють формуванню готовності майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками. Емпіричні методи: опитування (бесіди, анкетування) вчителів загальноосвітніх шкіл і студентів з метою визначення ставлення студентів до проблеми дослідження та виявлення їхнього рівня знань, умінь і навичок щодо готовності до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками; педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний етапи) з метою перевірки ефективності виокремлення педагогічних умов підготовки майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками; методи математичної статистики з метою узагальнення та забезпечення достовірності результатів експерименту.

Експериментальна база дослідження. Експериментально-дослідна робота здійснювалась у Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Миколаївському національному університеті імені В. О. Сухомлинського. На різних етапах експериментально-дослідної роботи було охоплено 502 особи: в констатувальному експерименті взяли участь 283 особи (75 учителів, 208 студентів випускних курсів; у формувальному експерименті - (110 осіб у контрольній (КГ) і 109 осіб в експериментальній (ЕГ) групах).

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що *вперше* розкрито сутність і структуру поняття “готовність майбутніх учителів до професійно орієнтаційної

роботи зі старшокласниками”); визначено компоненти (мотиваційний, емоційно-вольовий, операційно-діяльнісний), критерії готовності (настановчий, ціннісний, професійно-процесуальний), їх показники, схарактеризовано рівні готовності майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками (високий, достатній, середній, низький); педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів до профорієнтаційної роботи зі старшокласниками (створення позитивної мотивації майбутніх учителів щодо здійснення профорієнтаційної роботи зі старшокласниками; забезпечення рефлексивної позиції до профорієнтаційної роботи майбутніх учителів у процесі навчально-виховної роботи у ВНЗ; використання навчальних ситуацій (кейсів) у підготовці майбутніх учителів у контексті профорієнтаційної роботи зі старшокласниками; розроблено експериментальну модель підготовки майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками.

Уточнено поняття «підготовка майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи» як оволодіння знаннями, вміннями, навичками здійснювати заходи, спрямовані на надання допомоги молоді у виборі професії у загальноосвітній школі.

Подальшого розвитку набули активні методи навчання та застосування нових інформаційних технологій у процесі підготовки майбутніх учителів до профорієнтаційної роботи.

Практичне значення дослідження полягає у розробці методики діагностики рівнів сформованості готовності майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками; спецкурсу «Профорієнтаційна робота у школі», що містить рекомендації стосовно підготовки майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками; навчально-методичного посібника «Я і професія», що містить тести, які допоможуть виявити здібності, нахили учнів щодо професійної діяльності, профорієнтаційні заходи (бесіди, ігри, тренінг, сценки) у виборі майбутньої професії. Основні результати дослідження можуть використовуватися педагогічними працівниками, вчителями у профорієнтаційній діяльності загальноосвітніх закладах різного типу, в ході педагогічного,

професійного консультування батьків, перекваліфікації вчителів, викладачів вищих навчальних закладів у процесі підготовки майбутніх учителів.

Результати дослідження впроваджено в навчально-виховний процес Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (акт про впровадження № 361 від 5 вересня 2010 р.), Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (акт про впровадження від 14 вересня 2010 р.), Ізмаїльського державного гуманітарного університету (акт про впровадження від №1-7/ 970 від 6 жовтня 2010 р.), Херсонського державного університету (акт про впровадження №07-12/413 від 15 вересня 2010 р.).

Достовірність результатів дослідження забезпечувалася методологічною й теоретичною обґрунтованістю вихідних концептуальних положень; використанням системи методів дослідження, адекватних об'єкту, предмету, меті, завданням дослідження; якісним і кількісним аналізом одержаних даних; дослідно-експериментальною перевіркою висунутої гіпотези; статистичною обробкою даних експерименту.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації обговорювалися на науково-практичних конференціях різного рівня: на всеукраїнських («Становлення особистості професіонала: перспективи й розвиток» (м. Одеса, 20 лютого 2009; м. Одеса, 19 лютого 2010), «Актуальні проблеми сучасної психології та педагогіки вищих навчальних закладів МВС України» (м. Харків, 4 грудня 2009), «Розбудова освіти для суспільства знань: мова, полікультурність, особистість» (м. Умань, 27-28 травня 2010)); міжнародних («Сучасні технології в навчанні і вихованні у вищій школі» (м. Одеса, 2009), «Сучасні тенденції в педагогічній науці України та Ізраїлю: шляхи до інтеграції» (м. Одеса, 2010), «Сучасна вища освіта в умовах реформування: проблеми, теорія, практика» (м. Одеса, 2010)).

Результати дисертаційного дослідження висвітлено в 15 публікаціях, з них 9 статей - у фахових виданнях України, 1 програма спецкурсу та навчально-методичний посібник.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків з кожного розділу, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел (251 найменування, з них 4 - іноземною мовою). Повний обсяг дисертації становить 255 сторінок, основний текст займає 161 сторінку. Робота містить 9 таблиць, 1 рисунок, що займає 1 сторінку основного тексту. Обсяг додатків складає 70 сторінку.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, гіпотезу і методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення роботи, подано дані про апробацію дослідження і впровадження його результатів у практику роботи вищих навчальних закладів, структуру дисертації.

У першому розділі – **«Теоретичні засади підготовки вчителів до профорієнтаційної роботи зі старшокласниками»** розкрито сутність понять «профорієнтаційна робота», «підготовка майбутніх учителів до профорієнтаційної роботи зі старшокласниками», «готовність майбутніх учителів до профорієнтаційної роботи зі старшокласниками»; визначено компоненти, критерії, показники та схарактеризовано рівні готовності майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками; виявлено педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до профорієнтаційної роботи зі старшокласниками.

Аналіз наукової літератури засвідчив, що у психолого-педагогічній літературі відсутній єдиний підхід до тлумачення поняття «професійно орієнтаційна робота». Загальним для усіх тлумачень є те, що під профорієнтаційною роботою розуміють систему технологій, процедур, засобів, методик і методів надання інформації про особливості різноманітних професій (М. Дьяченко, С. Золотухіна, Р. Іваненко, Л. Йовайша, Є. Климов, Б. Федоришин, В. Хільковець, М. Чобітько, В. Ярошенко та ін.).

Професійно-педагогічну підготовку науковці розглядають як підсистему професійної підготовки вчителя, визначаючи її як: сукупність спеціальних знань, навичок та вмій, що дозволяють виконувати роботу в певній галузі діяльності (А.

Андарало І. Бех, С. Бреус, К. Волинець, С. Золотухіна, О. Мороз, С. Сисоєва, Г. Троцко та ін.).

Підготовка майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками в дослідженні розглядається як оволодіння знаннями, вміннями, навичками здійснювати заходи, спрямовані на надання допомоги молоді у виборі професії у загальноосвітній школі.

Визначальним чинником спроможності студентів здійснювати профорієнтаційну роботу зі старшокласниками є готовність до неї. Узагальнення різних підходів до розуміння готовності дозволило дійти таких висновків, як от: більшістю дослідників готовність розглядається як стан особистості, який при забезпеченні спеціальних умов переходить у якість особистості (К. Дурай-Новакова, М. Дьяченко, Л. Кандибович, І. Зимня, Н. Левітов); готовність до будь-якої діяльності, зокрема й до профорієнтаційної роботи, є поліфункціональним поняттям і має багатокomпонентну структуру, яка відображує особливості й складності процесів пізнання і діяльності (А. Андарало, К. Дурай-Новакова, С. Золотухіна, І. Чорна, В. Харламенко).

На підставі проведеного аналізу психолого-педагогічних досліджень щодо змісту і структури готовності до професійно орієнтаційної роботи готовність до професійно орієнтаційної роботи визначено як сукупність спеціальних знань, умінь, навичок, необхідних для надання допомоги учням у виборі майбутньої професії у школі, самореалізація в педагогічній діяльності, позитивне ставлення до профорієнтаційної роботи, свідоме бажання займатись нею, емоційна стійкість, врівноваженість, настанова на активні, цілеспрямовані дії.

У дослідженні було виокремлено трьохкомпонентну структуру готовності майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками: мотиваційний, емоційно-вольовий та операційно-діяльнісний компоненти. Так, мотиваційний компонент виявляє потребу вчителя в педагогічній і профорієнтаційній діяльності та мотиви формування професійної компетенції й готовності до здійснення профорієнтаційної діяльності; емоційно-вольовий -

здатність до самоконтролю, почуття відповідальності за результати діяльності навчання, ціннісно-нормативну сферу профорієнтаційної діяльності; операційно-діяльнісний передбачає формування навичок професійної діяльності вчителя під час навчання у ВНЗ; оволодіння профорієнтаційними знаннями на рівні їх практичного застосування; володіння методикою аналізу, синтезу, порівняння, моделювання тощо.

У дослідженні визначено критерії та показники готовності майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками, а саме: настановчий – із показниками: потреба вчителя в педагогічній діяльності та мотиви формування професійної компетенції; позитивне ставлення до профорієнтаційної діяльності, свідоме бажання займатись нею; стійка ціннісна орієнтація педагога на розв'язання профорієнтаційних проблем; прагнення домагатись успіхів, не зважаючи на можливі труднощі, пов'язані із специфікою профорієнтаційної роботи зі старшокласниками; ціннісний - із показниками: емоційна усталеність, врівноваженість, витримка в подоланні труднощів, пов'язаних із специфікою профорієнтаційної роботи; сміливість і впевненість у своїх силах, легкість і комфортність, що пов'язані з можливістю проявити свої здібності, перевірити свої вміння у практичній діяльності; високий ступінь самоконтролю, саморегуляції емоційним станом і поведінкою в умовах вирішення проблем профорієнтаційної діяльності; настанова на активні, цілеспрямовані дії, самообілізація; професійно-процесуальний - із показниками: оволодіння професійними профорієнтаційними знаннями, методами та методиками профдіагностики, їх використання у практичній діяльності; вміння адекватно добирати методики та засоби вивчення особистості учня, його інтересів, нахилів та здібностей; стійкість інтересів і потреб; самореалізація в педагогічній діяльності; здатність до постійного самовдосконалення.

Відповідно до критеріїв, їх показників було визначено рівні (високий, достатній, середній і низький) готовності майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками. Так, до високого рівня готовності до професійно орієнтаційної роботи віднесли майбутніх учителів, які повністю усвідомлюють цінність та необхідність профорієнтаційної роботи, впевнені у своїх

силах, у них відсутнє почуття страху, хвилювання, з високим ступенем самоконтролю, саморегуляції емоційним станом і поведінкою в умовах вирішення проблем профорієнтаційної роботи. Майбутні вчителі цього рівня володіють профорієнтаційними знаннями, методами та методиками профдіагностики, використовують їх у практичній діяльності; вміють адекватно добирати методики та засоби вивчення особистості учня, його інтересів, нахилів та здібностей; у них наявний стійкий, глибокий інтерес до профорієнтаційної роботи, бажання реалізувати в ній свої можливості; студенти цього рівня готові до постійного самовдосконалення.

Майбутні вчителі з достатнім рівнем готовності до професійно орієнтаційної роботи достатньо усвідомлюють необхідність і цінність профорієнтаційної роботи, бажають займатися нею; вони достатньо впевнені у своїх силах, контролюють свій емоційний стан і поведінку у вирішенні проблем з профорієнтаційної роботи, подекуди відчують острах, хвилюються; майбутні вчителі достатньо володіють профорієнтаційними знаннями, методами та методиками профдіагностики, використовують їх у практичній діяльності; вміють адекватно добирати методики та засоби вивчення особистості учня, його інтересів, нахилів та здібностей; у них достатній інтерес до профорієнтаційної діяльності; вони прагнуть удосконалювати профорієнтаційну діяльність.

Майбутні вчителі із середнім рівнем готовності до професійно орієнтаційної роботи недостатньо усвідомлюють необхідність та цінність профорієнтаційної роботи, не охоче бажають займатися нею. Студенти недостатньо впевнені у своїх силах, відчують острах, хвилювання, з недостатнім ступенем самоконтролю, саморегуляції емоційним станом і поведінкою у вирішенні проблем профорієнтаційної роботи. Майбутні вчителі цього рівня недостатньо обізнані й зацікавлені педагогічною, профорієнтаційною діяльністю. У таких студентів з'являється потреба в самовдосконаленні тільки під час виконання практичних робіт; їх характеризує усвідомлення необхідності базових професійних знань та їх практичного застосування.

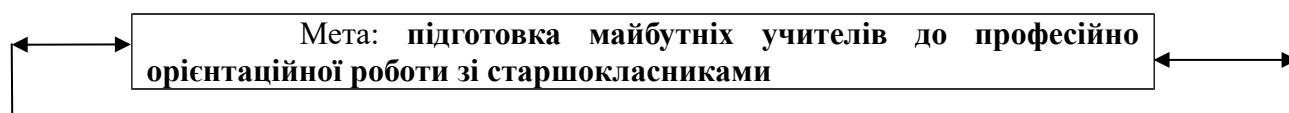
Низький рівень готовності до професійно орієнтаційної роботи характерний

для майбутніх учителів, які не усвідомлюють необхідність та цінність профорієнтаційної роботи, не бажають займатися нею. Такі студенти невпевнені у своїх силах, відчувають острах, хвилювання, можуть втратити самоконтроль під час вирішення проблем профорієнтаційної роботи. Майбутні вчителі засвоюють лише окремі елементи профорієнтаційних знань, недостатньо володіють професійними вміннями та навичками з профорієнтації, не вміють застосовувати їх на практиці. Студенти цього рівня майже не цікавляться профорієнтаційною діяльністю, в них відсутні професійні здібності і потреба в самовдосконаленні.

У дослідженні визначено педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи із старшокласниками: створення позитивної мотивації майбутніх учителів щодо профорієнтаційної роботи зі старшокласниками; забезпечення рефлексивної позиції до профорієнтаційної роботи майбутніх учителів у процесі навчально-виховної роботи у ВНЗ; використання навчальних психолого-педагогічних ситуацій (кейсів) у підготовці майбутніх учителів у контексті професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками.

У другому розділі «**Експериментальна модель підготовки майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками**» розроблено та науково обґрунтовано експериментальну модель підготовки майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками, що відображає основні складові: мету - підготовка майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками; етапи, педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками; засоби реалізації; структурні компоненти та рівні досліджуваної якості; результат: готовність майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками (див. рис.1).

Означена модель передбачала такі етапи: професійно-орієнтаційний та рефлексивно-оцінний. Метою першого - *професійно-орієнтаційного* етапу було формування студента як суб'єкта професійного самовизначення та професійної

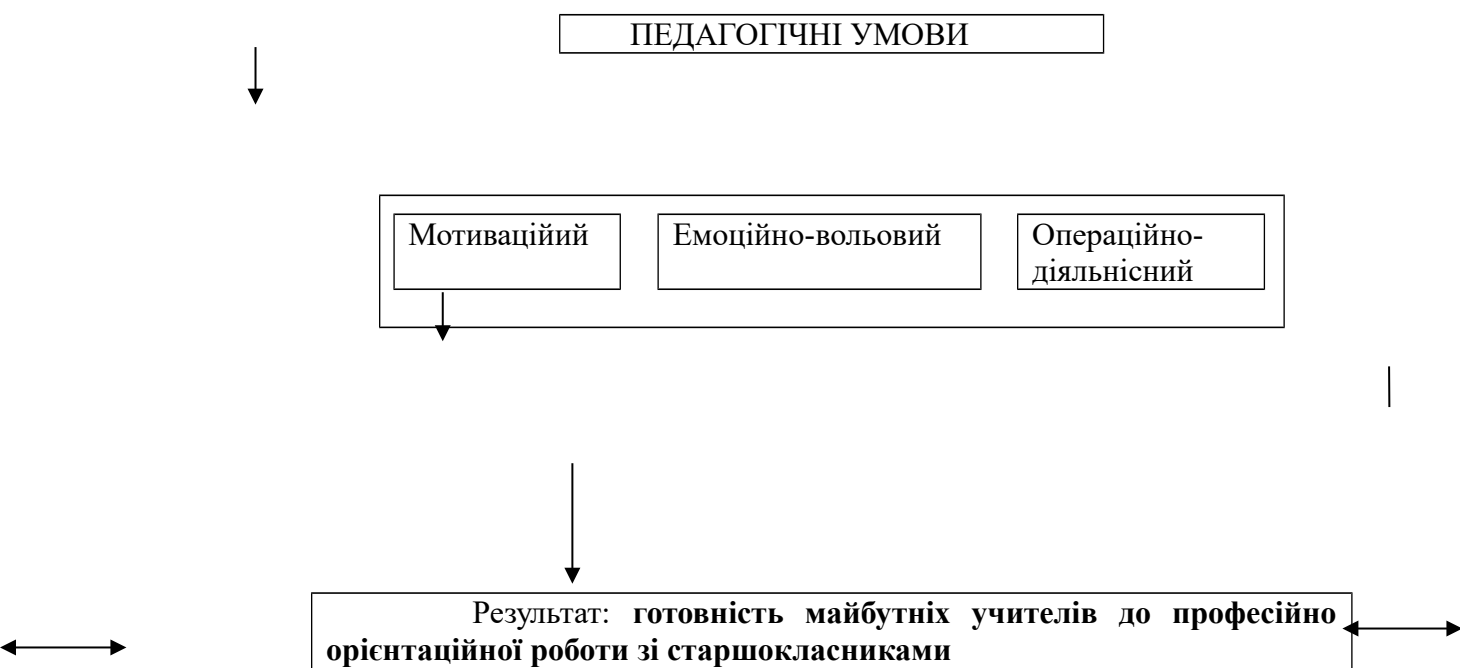

Рис.1. Експериментальна модель підготовки майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками

діяльності; на цьому етапі реалізовувались педагогічні умови (створення позитивної мотивації майбутніх учителів щодо здійснення професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками; використання навчальних ситуацій (кейсів) у підготовці майбутніх учителів у контексті професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками). Засобами реалізації професійно-орієнтаційного етапу були: спецкурс «Профорієнтаційна робота у школі», науково-дослідна робота студентів, студентський клуб за інтересами «Юний педагог».

Завданнями спецкурсу «Профорієнтаційна робота у школі» було суттєво доповнити сформовані в основних курсах педагогіки та психології знання студентів основних педагогічних, профорієнтаційних категорій та понять; сформулювати уявлення про мету, завдання, види, зміст профорієнтаційної роботи і форми її організації; усвідомити специфіку організації профорієнтаційної роботи майбутніх учителів різних спеціальностей; залучити студентів до самостійного опрацювання

робіт, архівних матеріалів видатних вітчизняних педагогів з профорієнтаційних питань.

Особливе місце з підготовки до професійно орієнтаційної роботи в системі профінформаційної виховної роботи із студентами посідала науково-дослідницька робота студентів. Студенти знайомились із змістом та технологією застосування різноманітних методик: (Особистісний питальник Г.Айзенка (для віку 14-16 р.), Особистісний питальник Г. Айзенка (для віку 17 р. і ст.)); готували доповіді із запропонованих тем («Роль класного керівника та вчителів-предметників у професійному самовизначенні учнів», «Профорієнтологи сучасної школи», «Професійні якості майбутнього вчителя з профорієнтаційної роботи у школі», «Роль мотивації у підготовці студентів до профорієнтаційної роботи», «Місце мотивації у свідомому виборі професії» та ін.); аналізували психолого-педагогічну літературу; набували досвіду під час наукових конференцій (наприклад, «Сучасна вища освіта в умовах реформування: проблеми, теорія, практика»), на яких обговорювались актуальні теми сучасної педагогічної науки, які потребують пояснення та подальшого вирішення.

У студентському клубі за інтересами «Юний педагог» студенти поглиблювали педагогічні, психологічні, профорієнтаційні знання, розвивали професійно важливі якості, вдосконалювали здатності позааудиторного спілкування. Основними напрямками роботи клубу було: залучення студентів до проведення навчально-виховних заходів загальноосвітніх шкіл; створення психолого-педагогічних програм; інформування щодо необхідності проведення профорієнтаційної роботи з учнями; організація психолого-педагогічних та профорієнтаційних консультацій для вчителів.

Програма клубу складалася з трьох частин: навчання, яке передбачало низку семінарів для підготовки майбутніх учителів до профорієнтаційної роботи в загальноосвітніх школах; практику: застосування своїх лідерських, організаторських навичок через упровадження власного профорієнтаційного проекту; активний відпочинок: командні турніри, футбол, волейбол, творчі конкурси у форматі командних презентацій.

Метою другого – *рефлексивно-оцінного* етапу було самоідентифікація студента як суб'єкта й особистості професійної діяльності. На цьому етапі реалізовувалася третя педагогічна умова (забезпечення рефлексивної позиції до профорієнтаційної роботи майбутніх учителів у процесі навчально-виховної роботи у ВНЗ). Засобами реалізації виступили: педагогічна практика і кейси. Так, метою кейсу «Професійний вибір» було виховати молоду людину як суб'єкта вибору професії і суб'єкта праці, яка володіє активністю і самостійністю в поведінці і діяльності, здатністю до ініціативного цілепокладання та планування свого майбутнього, а також створити умови, які сприяють розвитку внутрішніх засобів активного професійного самовизначення: самопізнання, самооцінювання і саморозвитку. У процесі виконання кейсів «Впевнена поведінка», «Мотивація успіху» майбутні вчителі навчилися ставити цілі та досягати їх, контролювати себе, відстоювати власну позицію та інтереси без агресії, тобто конструктивно, з честю виходити з конфліктів, що дозволило майбутнім учителям досягти позитивних результатів, успіху у профорієнтаційній роботі зі старшокласниками.

Під час педагогічної практики студенти поглиблювали теоретичні знання з проблем сучасної профорієнтації; демонстрували вміння свідомо аналізувати професійну діяльність, креативне мислення і прагнення самореалізуватись у професійній діяльності. Майбутні вчителі писали характеристику на одного учня випускного класу, проводили з ним діагностичну роботу і консультацію щодо вибору майбутньої професії, аналізували результати опитування та коментували висновки; проводили профосвітні та профорієнтаційні заходи; розробляли та проводили профорієнтаційну бесіду із батьками учнів випускного класу з теми: «Правильний вибір – життєвий успіх», урок (згідно спеціальності) із застосуванням профосвітніх матеріалів; брали участь у профорієнтаційній роботі шкільного психолога. Окрім цього майбутні вчителі розробляли та проводили з учнями випускних класів позакласні заходи в різних формах, як от: ігри («Детективи», «Стажери-інопланетні гості»), вправи («Порадник», «5 кроків»), профорієнтаційна тренінг-гра («Як стати успішним?»), бесіди, на яких розкривалася загальна характеристика професії слідчого («Чи знаєш ти свої здібності?»), тиждень професій з використанням

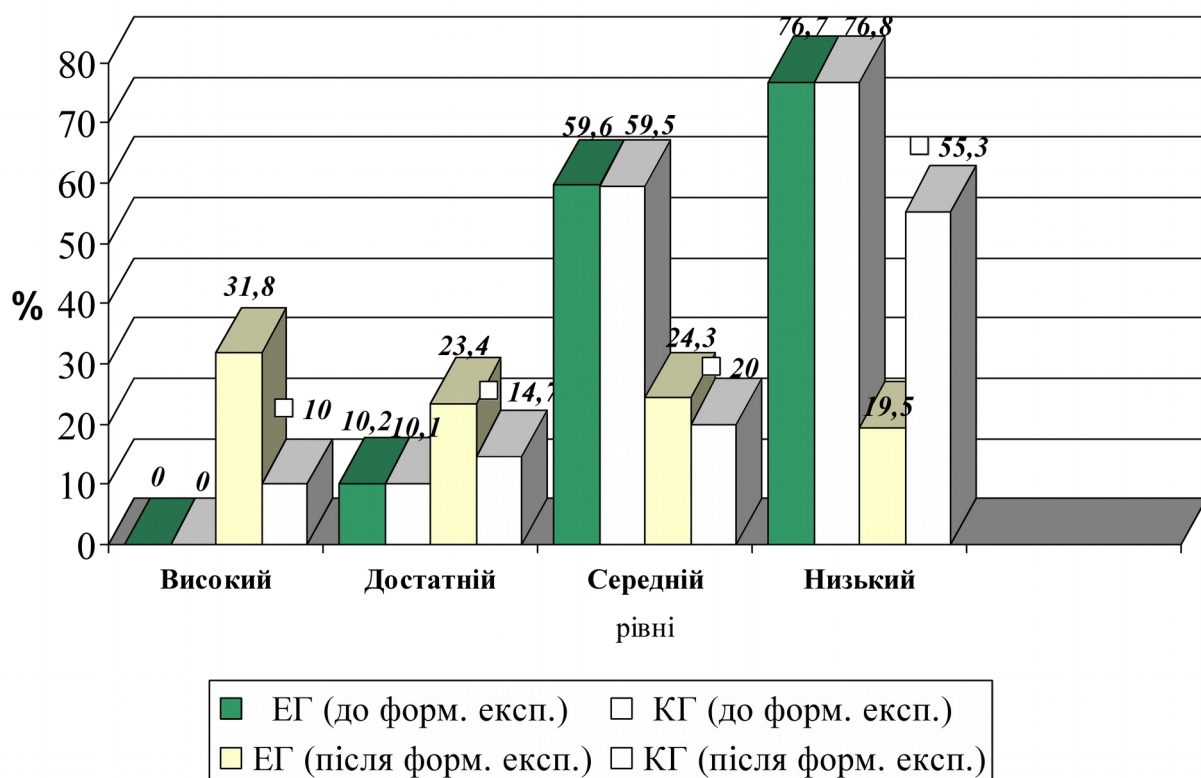
фотоматеріалу та короткої характеристики професій типу «людина-людина» (косметолога, вчителя, слідчого) із запрошенням фахівців із різних галузей (міліціонер, лікар).

У третьому розділі **«Результати експериментального дослідження та їх аналіз»** з'ясовано стан готовності майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками, проаналізовано результати експериментального дослідження до початку і після завершення формувального експерименту.

На констатувальному етапі відповідно до показників і критеріїв оцінки готовності до профорієнтаційної роботи зі старшокласниками були дібрані адекватні методи та методики його діагностики: мотиваційний компонент вивчався за тестом-питальником «МУН Мотивація успіху і боязні невдачі», ціннісні орієнтації майбутніх педагогів діагностувалися за методикою «Ціннісні орієнтації» М. Рокича. Емоційно-вольовий компонент готовності майбутніх учителів до профорієнтаційної роботи зі старшокласниками досліджувався за методикою Н. А. Курганського, яка передбачала оцінку функціональних станів особистості, її психічний стан у момент виконання певного роду дій (інтерес, психічна активація, напруженість, комфортність, емоційний тонус), для діагностування самоконтролю у спілкуванні використовувався тест М. Снайдера.

Сформованість операційно-діяльнісного компонента готовності майбутніх учителів до профорієнтаційної роботи зі старшокласниками визначалася за питальником оцінки комунікативних і організаторських схильностей у процесі первинної профконсультації (КІС), за Б. Федоришиним. Такий показник, як оволодіння профорієнтаційними знаннями, методами та методиками профдіагностики відстежували на підставі аналізу продуктів діяльності майбутніх учителів у процесі практики. Оцінювання здійснювалося методом компетентних суддів, до яких входили викладач за фахом і з предметів психолого-педагогічного циклу.

Результати рівнів готовності майбутніх учителів до профорієнтаційної роботи в ЕГ і КГ до і після формувального експерименту зображено графічно (див. рис. 2)

Рис. 2 - Рівні готовності ЕГ та КГ до профорієнтаційної роботи до початку і по завершенні формувального експерименту (у %).

За результатами формувального етапу експерименту розподіл студентів за рівнями готовності до профорієнтаційної роботи суттєво змінився в ЕГ: кількість студентів із високим рівнем готовності до профорієнтаційної роботи зросла з 0% до 31,8%, з достатнім - з 10,2% до 23,4%. Такі зміни, у свою чергу, призвели до суттєвого зменшення (майже втричі) відносної кількості студентів із середнім з 59,6% до 24,3%, і низьким з 76,7% до 19,5% рівнем готовності до профорієнтаційної роботи. У КГ кількість студентів із високим рівнем готовності до профорієнтаційної роботи збільшилася з 0% до 10%, з достатнім – з 10,1% до 14,7%, із середнім зменшилася з 59,5% до 20%, і низьким з 76,8% до 55,3% рівнем готовності до профорієнтаційної роботи.

По завершенні формувального експерименту з'ясувався індекс задоволення (ІЗ) респондентів рівнем готовності до профорієнтаційної роботи зі старшокласниками. ІЗ студентів ЕГ відповідав + 0,8, тобто наближений до +1, що визначає достатнє задоволення студентів ЕГ своїм рівнем готовності до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками.

Ефективність визначення компонентів готовності до профорієнтаційної роботи зі старшокласниками визначалася за формулою Пірсона. Компоненти виявилися взаємозалежними, взаємозумовленими. Це і підтверджує гіпотезу дослідження.

Отже, одержані у процесі підготовки майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками позитивні і вірогідні результати впровадження експериментальної моделі засвідчили їх достатню ефективність і підтверджують положення висунутої гіпотези, дають підставу вважати мету та завдання дослідження виконаними.

У **висновках** подано результати дослідження, основні з них такі.

У дисертації визначено, науково обґрунтовано та експериментально апробовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками в навчально-виховному процесі вищого навчального закладу, розроблено і впроваджено експериментальну модель підготовки майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками.

1. Підготовка майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками у дослідженні розглядається як процес оволодіння знаннями, вміннями, навичками здійснювати заходи, спрямовані на надання допомоги молоді у виборі професії у професійному самовизначенні у загальноосвітній школі. Результатом такої підготовки виступає готовність майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками, під якою розуміємо сукупність спеціальних знань, умінь, навичок, необхідних для надання допомоги учням у виборі майбутньої професії у школі, самореалізацію в педагогічній діяльності, позитивне ставлення до профорієнтаційної роботи, свідоме бажання займатись нею, емоційну стійкість, врівноваженість, настанову на активні, цілеспрямовані дії.

2. Структура готовності майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками містить три компоненти: мотиваційний, емоційно-вольовий, операційно-діяльнісний.

3. Критеріями готовності майбутніх учителів до профорієнтаційної роботи зі старшокласниками виступили: настановчий (показники: потреба вчителя в педагогічній діяльності та мотиви формування професійної компетенції; позитивне

ставлення до профорієнтаційної діяльності, свідоме бажання займатись нею; стійка ціннісна орієнтація педагога на розв'язання профорієнтаційних проблем; прагнення домагатись успіхів, не зважаючи на можливі труднощі, пов'язані із специфікою профорієнтаційної роботи зі старшокласниками); ціннісний (показники: емоційна стійкість, врівноваженість, витримка в подоланні труднощів, пов'язаних із специфікою профорієнтаційної роботи; сміливість і впевненість у своїх силах, легкість і комфортність, що пов'язані з можливістю проявити свої здібності, перевірити свої вміння у практичній діяльності; високий ступінь самоконтролю, саморегуляції емоційним станом і поведінкою в умовах вирішення проблем профорієнтаційної діяльності; настанова на активні, цілеспрямовані дії, самообілізація); професійно-процесуальний (показники: оволодіння професійними профорієнтаційними знаннями, методами та методиками профдіагностики, їх використання у практичній діяльності; вміння адекватно добирати методики та засоби вивчення особистості учня, його інтересів, нахилів та здібностей; стійкість інтересів і потреб; самореалізація в педагогічній діяльності; здатність до постійного самовдосконалення).

На підставі визначених критеріїв і показників схарактеризовано рівні готовності майбутніх учителів до профорієнтаційної роботи зі старшокласниками (високий, достатній, середній і низький).

4. Педагогічними умовами підготовки майбутніх учителів до профорієнтаційної роботи зі старшокласниками виступили: створення позитивної мотивації майбутніх учителів щодо здійснення профорієнтаційної роботи зі старшокласниками; забезпечення рефлексивної позиції до профорієнтаційної роботи майбутніх учителів у процесі навчально-виховної роботи у ВНЗ; використання навчальних психолого-педагогічних ситуацій (кейсів) у підготовці майбутніх учителів у контексті професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками.

5. У ході експериментальної роботи було розроблено та науково обґрунтовано експериментальну модель підготовки майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками, яка складалася з таких блоків: блок 1 - педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до професійно орієнтаційної

роботи зі старшокласниками; блок 2 - засоби їхньої реалізації; блок 3 - структурні компоненти готовності досліджуваної якості. Засобами реалізації експериментальної моделі були: спецкурс «Профорієнтаційна робота у школі»; науково-дослідницька робота, студентський клуб за інтересами «Юний педагог»; педагогічна практика і кейси.

6. Здійснена експериментальна робота довела ефективність експериментальної моделі реалізації педагогічних умов підготовки майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками. Про це, зокрема свідчить і порівняльний аналіз динаміки зрушень у показниках рівнів готовності до профорієнтаційної роботи у студентів експериментальних і контрольних груп. Високого рівня готовності до профорієнтаційної роботи зі старшокласниками в ЕГ досягли 31,8%, у КГ - 10% студентів, на достатньому рівні в ЕГ виявлено – 23,4%, у КГ - 14,7% респондентів, на середньому рівні в ЕГ - 24,3%, у КГ - 20% студентів, на низькому рівні – в ЕГ 19,5%, у КГ - 55,3% майбутніх учителів.

Проведене дослідження дає можливість вирішувати питання підготовки майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками. Водночас його результати не вичерпують усієї повноти їх висвітлення і не претендують на всебічне розкриття означеної проблеми. Подальшого вивчення потребують активні методи навчання та застосування нових інформаційних технологій у процесі підготовки майбутніх учителів до профорієнтаційної роботи.

Основні положення дисертації відображено у таких публікаціях автора:

1. Негривода О. О. Роль духовності і моральності в профорієнтаційній роботі з юнаками / О.О. Негривода // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського: зб. наук. пр. – [Спецвипуск «Сучасні технології в навчанні і вихованні у вищій школі»]. – Одеса. - 2009. – С. 108-112.

2. Негривода О. О. Готовність майбутніх вчителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками / О. О. Негривода // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського: зб. наук. пр. – Одеса, 2010. – № 1 – С.76-80.

3. Негривода О.О. Компоненти готовності майбутніх вчителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками / О. О. Негривода // Педагогічний процес: теорія і практика: зб. наук. пр. - Київ. - 2010. - Вип. 2. - С. 142 - 150.

4. Негривода О.О. Модель підготовки майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками / О. О. Негривода // Зб. наук. праць: педагогічні та психологічні науки. – Хмельницький. – 2010. - №56. – С. 85-87.

5. Негривода О.О. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками / О.О. Негривода // Науково-практичний журнал Південного наукового центру АПН України «Наука і освіта» [Спецвипуск «Сучасна вища освіта в умовах реформування: проблеми, теорія, практика»]. - 2010. - №7. - С. 169-172.

6. Негривода О. О. Розвиток мотивації майбутніх учителів щодо професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками / О. О. Негривода // Науково-практичний журнал Південного наукового центру АПН України «Наука і освіта». - 2010. - №8. - С. 95-99.

7. Негривода О. О. Використання навчальних ситуацій (кейсів) у контексті професійно орієнтаційної роботи / О. О. Негривода // Наука і освіта. – Одеса, 2011. № 2. – С. 100-103.

8. Негривода О. О. Рефлексивна позиція майбутніх учителів у процесі педагогічної практики / О. О. Негривода // Теорія і методика навчання та виховання: Зб. наук. праць.- Харків – 2011. Вип. 27 - С. 109-115.

9. Негривода О. О. Підготовка майбутніх вчителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками: стан проблеми на практиці / О. О. Негривода // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського: зб. наук. пр. – [Спецвипуск «Сучасні тенденції в педагогічній науці України та Ізраїлю: шлях до інтеграції»]. - Одеса, 2010. – С. 246-252.

10. Негривода О. О. Професійно орієнтаційна робота у школі: спецкурс / О. О. Негривода. – Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2011. – 40 с.

11. Негривода О. О. Я і професія: навч.-метод. пос. / О. О. Негривода. – Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2011. – 64 с.

12. Негрівода О. О. Психолого-педагогічні засади комунікативно-мовленнєвих умінь: матеріали II всеукр. науково-практ. конф. [«Становлення особистості професіонала: перспективи й розвиток»], (Одеса, 20 лютого 2009 р.) / О. О. Негрівода. – Одеса, 2009. – С. 174-176.

13. Негрівода О. О. Професійне становлення особистості майбутнього учителя: матеріали всеукр. науково-практ. конф. [«Атуальні проблеми сучасної психології та педагогіки вищих навчальних закладів МВС України»], (Харків, 4 грудня 2009 р.) / О. О. Негрівода. – Х., 2009. - С.314-317.

14. Негрівода О. О. Підготовка майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками: матеріали III всеукр. науково-практ. конф. [«Становлення особистості професіонала: перспективи й розвиток»], (Одеса, 19 лютого 2010) / О. О. Негрівода. – Одеса, 2010. – С. 247-249.

15. Негрівода О. О. Професійна підготовка майбутнього учителя іноземних мов: матеріали міжнар. науково-практ. конф. [«Розбудова освіти для суспільства знань: мова, полікультурність, особистість»], (Умань, 27-28 травня 2010 р.) / О. О. Негрівода. – Умань: РВЦ «Софія», 2010. – С. 57-59.

АНОТАЦІЯ

Негрівода О.О. Підготовка майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», МОНмолодьспорту України. – Одеса, 2012.

Дисертаційна робота є теоретико-експериментальним дослідженням проблеми підготовки майбутніх учителів і професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками. У дисертації визначено та науково обґрунтовано сутність і структуру поняття «готовність майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками»; визначено компоненти, критерії, показники та

схарактеризовано рівні готовності майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками; виявлено педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками; розроблено й апробовано експериментальну модель підготовки майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками. Теоретично обґрунтовані й експериментально перевірені результати проведеного дослідження можуть бути використані як науково-методична основа для вдосконалення процесу вивчення курсу «Професійно орієнтаційна робота у школі» майбутніми вчителями іноземної мови, історії, класними керівниками.

Ключові слова: професійно орієнтаційна робота, старшокласники, підготовка, майбутні вчителі, готовність.

Негривода Е. А. Подготовка будущих учителей к профессионально ориентационной работе со старшеклассниками. – На правах рукописи.

Диссертация на соискания ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04. – теория и методика профессионального образования. Государственное учреждение «Южно-Украинский национальный педагогический университет имени К.Д. Ушинского», МОНмолодежьспорта Украины. - Одесса, 2012.

Диссертационная работа является теоретико-экспериментальным исследованием проблемы подготовки будущих учителей к профессионально ориентационной работе со старшеклассниками. В первой главе «Теоретические основы подготовки учителей к профориентационной работе со старшеклассниками» определено и научно обосновано сущность и структуру понятия «готовность будущих учителей к профориентационной работе со старшеклассниками»; уточнено понятие «подготовка учителей к профориентационной работе»; определены компоненты, критерии, показатели и охарактеризованы уровни готовности будущих учителей к профессионально ориентационной работы со старшеклассниками; выявлены педагогические условия; разработана и апробирована экспериментальная

модель подготовки будущих учителей к профессионально ориентационной работе со старшеклассниками.

Готовность будущих учителей к профессионально ориентационной работе со старшеклассниками рассматривается как совокупность специальных знаний, умений, навыков, необходимых для предоставления помощи ученикам в выборе будущей профессии в школе, самореализация в педагогической деятельности, позитивное отношение к профориентационной работе, сознательное желание заниматься ею, эмоциональная стойкость, уравновешенность, установка на активные, целеустремленные действия.

Педагогическими условиями подготовки будущих учителей к профессионально ориентационной работе со старшеклассниками являются: создание позитивной мотивации будущих учителей к осуществлению профориентационной работы со старшеклассниками; обеспечение рефлексивной позиции к профориентационной работе будущих учителей в учебном процессе работы ВУЗ; использование учебных психолого-педагогических ситуаций (кейсов) в контексте профессионально ориентационной работы со старшеклассниками.

Во второй главе «Экспериментальная модель подготовки будущих учителей к профессионально ориентационной работе со старшеклассниками» разработана экспериментальная модель подготовки будущих учителей к профессионально ориентационной работе со старшеклассниками. Данная модель предусматривала следующие этапы: профессионально-ориентационной и рефлексивно-оценочный. Целью первого - профессионально-ориентационного этапа было формирование студента как субъекта профессионального самоопределения и профессиональной деятельности. Средствами реализации были: спецкурс «Профориентационная работа в школе», научно-исследовательская работа студентов, студенческий клуб по интересам «Юный педагог».

Целью второго - рефлексивно-оценочного этапа была самоидентификация студента как субъекта и личности профессиональной деятельности. Средствами реализации выступили: педагогическая практика; кейсы «Профессиональный выбор», «Уверенное поведение», «Мотивация успеха», в процессе которых

создавались условия, способствующие развитию внутренних средств активного профессионального самоопределения: самопознания, самооценки и саморазвития; будущие учителя научились ставить цели и достигать их, контролировать себя, отстаивать собственную позицию и интересы без агрессии, то есть конструктивно, с честью выходить из конфликтов, что позволило будущим учителям добиться положительных результатов, успеха в профориентационной работе со старшеклассниками.

В третьей главе «Результаты экспериментального исследования и их анализ» проанализировано состояние проблемы подготовки будущих учителей к профориентационной работе со старшеклассниками на практике, сделан сравнительный анализ готовности будущих учителей к профессионально ориентационной работе со старшеклассниками на констатирующем и формирующем этапах исследования.

Полученные в процессе экспериментальной работы результаты подтвердили эффективность предложенных педагогических условий подготовки будущих учителей к профориентационной работе со старшеклассниками.

Ключевые слова: профориентационная работа, старшеклассники, подготовка, будущие учителя, готовность.

RESUME

Negrivoda O. O. Future teachers training to professionally orientation work with senior pupils. – Manuscript.

The thesis for the scientific degree of the Candidate of Pedagogical sciences from speciality 13.00.04 – Theory and methodology of professional education. – South-Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky. – Odesa, 2012.

The dissertation is a theoretical and experimental research of future teachers training to professionally orientation work with senior pupils. The paper identifies and researches studies the nature and structure of the concept of "readiness of future teachers to professionally orientation work with senior pupils", clarified the concept of "teacher training", defined components, criteria, indicators and characterized the levels of future teachers to work with professionally orientation work with senior pupils, found

pedagogical conditions of future teachers training to the professionally orientation work with the senior pupils, developed and tested an experimental model of future teachers training to the professionally orientation work with high school students. In Theory grounded and experimentally tested results can be used as scientific and methodical basis for perfection of process of study of the course «Professionally orientation work at school» by the future teachers of foreign language, history, by class leaders.

Keywords: professionally orientation work, senior pupils, training, future teachers, readiness.